

LEVELEK A FOGSÁGBÓL

Voloscuk Szilárd 1923. augusztus 29-én született Beregsomban. 1940-ben a Beregszászi Magyar Királyi Gimnázium diákja, az ott alakuló fotószaakkör elnöke volt, később köztisztviselőnek örvendő amatőr fényképész. 1942 szeptemberétől a József Nádor Műszaki Egyetemen tanult, 1944 szeptemberében a háborús események miatt hazatért szüleihez Beregújfaluba. 1944. november 18-án egy váltás fehérművel és háromnapos étellel jelentkezett a parancsban kihirdetett „málenkij robotra”, amelyből az ő esetében csaknem három esztendő lett: 1947 szeptemberében került haza. Fogságának utolsó hónapjaiban gyakran váltott levelet szeretteivel, ezekből rövidítve adunk közre néhányat a megélt történelem sajátos kordokumentumaiként.

*

Ljubenci, 1947. június 8.

Drága jó Szüleim, Testvéreim, Nagynéném és Rokonság!

Ma reggel kibuggyant szememből a könny, amikor édesapám írását megláttam a levélen, amelyet oly régen vártam, és oly sok idő után kézhez kaptam...

Vöröskeresztes lapon nagyon sokszor írtam szüleim címére, de mint itt értesültem, először azokat a belföldi forgalomban egyáltalán nem továbbították. Erről már a másik „lakásomon” is hallottam, azért aztán decembertől négyszer az Irmus néni címére Debrecenbe, háromszor pedig Máczyéknak Kemecsére írtam, kérve őket, hogy az otthoniakat értesítsék, úgyszintén nekem is írják meg a szüleim címét... Ezekben a levelekben még a kétség gyötört: „Mi van szüleimmel, Testvérkéimmel?” Most aztán erre megkaptam a feleletet...

Az itt történt dolgokról a hazatértek bizonyára sokat meséltek... Itteni jelenlegi helyzetemről az innen V. 26-án Zápszonyba hazatért Lencsés tud beszámolni, így erről nem is írok.

1944. december 14-én vagoníroztak be Szamborban, 20-án érkeztünk meg Boriszovba kb. 1800-an, mind környékbeliek. Kovács Pista itt már nem szenvedett: előző éjjel, míg vonatunk a minszki állomáson állott, végelgyengülésszerűen, a nagy hidegtől csendesen megpibent. Örök álmát alussza valahol a minszki fenyvesek alatt. 45 februárjában én is flekktífuszban voltam, lefogytam teljesen, olyan 40-45 kg-os lehettem, március 1-től disztrófiás lettem, majd írnok voltam április végétől, és az ott kapott kis kosztpótlék eredménye volt, hogy aug. 15-én... jobban

néztem ki, mint odabaza. Itt Kiss János bácsi (a beregszászi városi pénztárnál dolgozott, már otthon van) volt a századparancsnokom. Szept.-ben kerültem munkásszázadhoz, majd 17-én a Moszkva–Minszk útépítéshez kerültem, 440 km-re Moszkvához, Komiszárovba... Itt okt. 28-án mellbártyagyulladásba estem, és egyheti lázas legyengülés után még egy erős hasmenést is kaptam. Megint az utolsókon voltam, már sokan úgy emlegettek, mint halottat. De a jó Isten itt is megsegített, és elég hamar felgyógyultam... A gyengélkedőn Pataki Gyula bácsi (adóhivatal, B-szász) gondozgatott, juttatott egy kis orvosságot, mert már az se nagyon volt... Onnan Moszkvától 360 km-re a Szmolenszk és Járcevo közt levő Kaminszkében kerültem ugyanabhoz az útépítéshez december 9-én. Azóta ott voltam, hála Istennek egészségben, mert jóformán még náthás se voltam. Az ott töltött másfél év alatt az épülő 12 méter széles bitumenes út mindenféle munkájánál dolgoztam. Innen hoztak azután ide azzal, hogy gyűjtőbe hoznak, nagy sietve vették fel ott V. 5-én újra az adatokat, és 13-án megérkeztünk ide... Itt sokan vannak, akiket még decemberben hoztak ide... Igaz, innen már három alkalommal mentek haza kárpátaljaiak, és a napokban megint várunk elmenetelre. A kapitány azt mondta, ebben a hónapban az összes kárpátaljai hazamegy innen. Ebbe hasonlót már sokszor mondtak, úgyhogy ez nem biztos, de sorsunk a jó Isten kezében van, tehát bármelyik pillanat elhozhatja a szabadulást. Itt szükség lenne egy helybátósági bizonyítványra, melyben igazolják, hogy oda való lakos vagyok, és katona nem voltam. Ezt a 3-án írt levelekben kértem már... A láger címére is lehet küldeni, de erre más levelet ne küldjenek, csak a parancsnokságnak a bizonyítványt: 60-as láger, a postafiók ugyancsak 60. A leveleket ezután az 5-ös cebbe kérem, de pénzt vagy csomagot ne küldjenek, mert nagyon nehezen lehet hozzájutni. Igaz, a 30-án Pali bátyámnak írt levelemben kértem egy kis szilvalekvárt, mert ha azt véletlenül nem kapnám meg, akkor se lenne olyan nagy kár... Ezután mindig akkor fogok írni, mikor újabb levelet kapok, esetleg egy pár darab levelezőlapot tessenek levélben küldeni.

Hazai emlék már jóformán semmi nincsen velem. Egy pár használatlan magyar bélyeg és az a kis fénykép, ha tetszenek emlékezni rá, Mag-dával vagyok rajta, középen pedig egy kosár szeder. Még a MÁV-igazolványom volt meg, de azt is az iratokhoz csatolták. A bélyegek és a kis kép abban volt, így maradt meg. Ha van valami új fénykép, jó lenne, ha levélben küldenének, legalább fényképen láthatnám az otthoniakat. Édesapámnak milyen állása van? Ha hazakerülök, esetleg nekem lehet-e

valami elhelyezkedési lehetőségem postánál, vasútnál vagy valami gyárnál?... A holmijaim nagyjából megvannak? Fényképezőgépem? Apróságaim? Na, csak egy váltás alsónemű, ruha, egy pár cipő legyen, mikor hazakerülök, hogy mégis valami emberi külsőt nyerjek... Már a hajam is kezdem növelni, két centiméter hosszú. Óh, bárcsak megenged-né a jó Isten, hogy még ebben a hónapban hazakerülhetnék... Tudom, hogy a távollét mennyi bánatot okozott nemcsak nekem, hanem édes-anyámnak, édesapámnak, és mindenkinek, még talán azoknak is, akik... otthon talán baragudtak rám, mert bizony hosszú idő és nagy távolság!

Márta miért nem ír? Vagy Ó Beregszászban tanul. Katónak köszönöm a levelet, Csutka is nagyot nőtt azóta, hát a kis Laci sokat sír-e, vagy ő jobb gyerek, mint én voltam? Minden, minden érdekelne, a sok kérdés közül nem is tudom, melyiket írjam le, de ami csak eszükbe jut, mindenről írjanak. Gizi néni még biztosan nem felejtette el, hogy a tejeskávét hogy szeretem... Pap Jenőék ott laknak? Magdi hol tanít? Osztálytársaimról tudnak valamit? A régi beregszászi ismerősökről? Haskó néniről? Mindenről, mindenről tessenek írni, ahogy jön sorba.

Zárom levelem. Édesanyámnak, édesapámnak kezét csókolom, Mártát, Katót (még mindig makacs), Jutkát, Lacit sokszor, sokszor csókolom, Gizi nénit, Iduskát, Jolánt szintén sokszor csókolom: Sziszi.

*

Som, 1947. június 15.

Drága Fiam!

Nem tudom, miért nem írsz, mióta Pali bátyámboz írt második leveledet elküldted... Mi pedig írunk legalább minden második nap, néha ketten is. Már írtam, hogy bizonyítványt is bármat küldtünk... Ugye még eddig nem voltál olyan helyen, ahonnan írni lehetett volna?... Drága fiam! Van-e csak egy gomb is abból, amiket magaddal vittél? Gondolom, nemigen. A szemüvegedet itthon nem találom, elvitted te azt akkor? Úgy szeretném, ha sok mindenről írnál, ha lehetséges, hisz nagyon keveset tudunk rólad. Tudom, hogy fáj a visszaemlékezés sok mindenre, és inkább el lehet élő szóval mondani, de olyasmit, ami fáj, ne íj... Kimondhatatlanul hosszú volt az eddig eltelt idő – Te tudod –, és most, hogy végre biztos hírt kaptunk felőled, úgy szeretnénk, ha minden nap írnál. Első leveledben azt írtad, hogy hazajössz, mit tudni afelől? Bár az ilyesmire számítani nem lehet, már ezt tapasztalásból tudjuk, de mégis reménykedünk... Csak a bitedet el ne veszítsd, bízzál a jó Istenben, és imádkozzál velünk együtt, hogy mielőbb hazasegítsen...

Mikor még lehetett menni, Matildot megkértem, nézzen utána a bolmidnak. Ő el is járt benne, és azt mondta, hogy egyik lakótársad eltulajdonította. Egy másik ígérte, eljár benne, hogy visszakapjad, mert talán bíróságához is került a dolog hasonló esetek miatt, de hogy az eredmény mi lett, nem sikerült azóta megtudni...

Írj, fiam gyakran, mert nagyon nehezen várjuk, a mielőbbi viszontlátásig, sok szeretettel csókolunk mindnyájan, Szerető Édesanyád.

*

Som, 1947. június 29.

Drága Sziszikém!

Adná Isten, hogy mire ez a levél elindul, Te már itthon légy, de sajnos, nem erre számíthatunk... Két levelet kaptunk 24-én és hármát (én, Gizus, Kata) 26-án Tőled. Írod a levelekben, hogy más munkahelyre kerültél, és hogy ez sokkal nehezebb az előbbinél. Drága fiam, szívesen levennem a terhet rólad, mert már egy apagyilkosnak is elég lett volna az a kimondhatatlan szenvedés, amin keresztülmentél. Sajnos, nem tudok érted semmit tenni, csak imádkozni, hogy adjon testi-lelki erőt és mielőbb vezessen baza közénk a jó Isten... Mostanában szinte nap-nap után jönnek foglyokkal egész vonatok, igaz, mind anyaországiak, ma reggel pedig ide is hazajött négy fogoly, úgybogy innen már csak négy van veled együtt, akit még várni lehet, mert tudnak róluk. Bízunk a jó Istenben!

Legutolsó lapomon írtam, hogy készülök csomagot küldeni, és már félig-meddig elő is készítettem mindent, de most, hogy Te is azt írod, ne küldjünk, letettem róla. Inkább rakosgatunk el ezt-azt a bazajöveledekre: málnát, ribizlit, cseresznyét lekvárnak főzünk, aztán cukor nélkül, csak szalicillal befőttet készítettem... Méz és mák is van. A zöld ládádat kérdezed... Úgy van benne minden, ahogy itthon hagytad... Fényképeid, irataid, minden-minden megvan, órád, körződ, fényképezőgéped, még Jolán is vett egy jó kis gépet, én pedig egy zseborát... Az apróságokról írsz, az is lesz minden, vagy is van, kivéve a sapkát, de ott van a kalapod, egyéb minden van. Az elpusztult pulóver, sál, kesztyű helyett is kötöttem Neked másikat...

Az osztálytársaidról is érdeklődtél valamelyik levélben. Épp mostanában volt itt Krisz Karinak a mostohája, hogy se Kariról, se Tibiről semmit nem tudnak, mióta elmentek. Szabó Károly fia a télen jött baza, de Ali meg a sógora elpusztult. Szótér is a napokban járt kint hivatalos minőségben, Szécsyt elejétől itthon láttam. Kaszonyi Pistit írtam, hogy még Szolyván megbalt. Valamelyik Huszti fiú is, azt hiszem, az is osztálytársad volt...

A debreceni, kemecsei rokonokról semmit nem tudunk mostanában. Azt írtam, hogy Mártiné meghalt, Sanyi bazakerült, Kosztáról semmi hír, illetve csak rossz. Mostanában már ugyan lehet levelezni, de nem tudtam azt írni Rólad, amit szerettem volna, így nem írtam...

Hogy vagy, drága fiam, nagyon nehéz a munkád? Írj valamit róla!! Csak már hozná el a szabadulást a jó Isten. Milyen szörnyű, bosszú volt az eddig eltelt idő. Nekünk is, bát Neked! Milyen boldog már, aki hazajött!...

Mi magunk megvagyunk mindnyájan egészségben. Édesapád mindenfelé próbált írni, kérvényezni az érdekedben, de úgy látszik, itt az ilyesmire nem sokat adnak. Már kérdeztem, hogy pénzt nem kaptál-e, mert levélben háromszor harminc-harminc rubelt küldtünk el...

Minden nap várunk és imádkozunk hazajövedeledért, a mielőbbi viszontlátásig, sok szeretettel csókolunk, Édesanyád.

Kató megkapta a leveledet, nagyon megörült neki.

*

Fogságom 978. napja, július 24-én

Drága jó Édesanyám !

A napokban kaptam meg édesanyám jún. 29-iki levelét és most megpróbálok részletesebben válaszolni...

A más munkahelyre kerülést rosszul tetszetek értelmezni, mert az legtöbbször csak métereket jelent, vagy esetleg egyik teremből a másikba, esetleg más épületbe. Ezen a héten éjjeles vagyok, este 10 órakor megyünk ki, reggel 7-ig van a munka. Utána... megfürdünk, és kb. 8-kor jövünk be. Az orosz munkásoknak 2-3 óra ebédszünet van, ezt rendszerint átalszom, esetleg Petőfit idézgetem, mert sokszor időszerű, ti. „Tegnap ettem utoljára, az igaz, csak keveset”... Mäskülönben, amint írni tetszenek, hogy mennyi sok volt a kenyér, én itt valószínű többet megettem, különösen tavaly, hónapokig több mint egy kilót. Most 67 dkg-ot kapunk, ha megvan a megfelelő százalék...Itt még csak egyszer... nem volt meg, mert az átlagos teljesítményem 120%. Most az olvasztókemencébe a nyersvas-öntvénynt szállítom egy orosz munkással. 50 kg-nál nehezebb darabok is vannak, és a 40 kilónak már megörülök, a még könnyebbet pedig már örömmel viszem. Egy éjjel kb. 150 q szállítunk fel, azon kívül 10 q ócskavasat és valamennyi mészkövet. Az a jó, hogy nem piszkos munka, és szabad levegőn vagyok, nem abban a rettenetes porban, gázban. Szóval a munka lassan menne, csak a mi hazamenetelünk nem akar eljönni, pedig az

irataink lejötték Moszkvából... Most a gyomrom nincs egy kicsit rendben, gyenge hasmenésfélém van, vagy egy napot éhezni kellene, de bajos megállni, hogy ne egyek, és még hozzá dolgozzak is. A régebbi leveleket bizony nem kaptam meg, így aztán nem tudtam írni Gizi néninek sem, és a többi dolgról sem értesültem... Nagyon megörültem, hogy olyan szeretettel tetszik rakosgatni, gyűjtögetni a holmimat, bárcsak használhatnám már! A szemüvegem velem volt, Boriszovba vették el, a látásom, ha nem is sokat, de javult. A fényképezőgépről valamivel többet tessenek írni, és nem tudom, milyenek a beszerzési lehetőségek, de ha lehet, egy-két tekerecs filmet, előbívót, papírt, szóval, amire szükség van... hogy a régi mesterségemet folytathassam. Úgyszintén egy orosz nyelvkönyvet, hogy hozzákezdhesek a komolyabb nyelvtanuláshoz, és vár minden, a kert, az udvar, a falu!... Jó Istenem, hogy várom én a szabadulást, és meddig kell még várni vajon? De türelemmel viselem, amit rám mért a jó Isten, és szüntelenül bálával tartozom, hogy eddig is megőrzött, megtartott.

Édesanyámnak kezét csókolom, testvéreimet szeretettel csókolom, Sziszi.

Közreadta: BAGU BALÁZS

